

Topsector Agro&Food

Internationaliseringsoffensief

5 april 2012

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Algemene positionering topsector Agro&Food in het buitenland	3
Inzet van de Topsector Agro&Food	4
1. Internationaal leiderschap door export van producten	4
2. Faciliteren van het ontwikkelen en aanbieden van geïntegreerde systeemoplossingen in opkomende en ontwikkelingslanden	4
3. Samenwerking met topsectoren Tuinbouw&Uitgangsmaterialen en Water	6
4. Duurzaamheid van importstromen	6
5. Strategische acquisitie van buitenlandse investeringen	7
6. Gevraagde overheidsinzet.....	7
Strategische reisagenda	9
Kennis en onderzoek: Innovatie opgave	10
Internationaal / EU instrumentarium	10
Hoofdlijn activiteiten (ingedeeld naar strategisch, toegepast en valorisatie)	11
Innovatiethema 'Internationaal'	13
Tijdschema	15

Algemene positionering topsector Agro&Food in het buitenland

De ambitie, visie en inzet van de Nederlandse agrofoodsector laat zich het best schetsen aan de hand van de groeidiamant. De groeidiamant heeft onschatbare waarde, en in veranderend licht zie je telkens nieuwe mogelijkheden. De diamant staat voor kwaliteit, robuustheid en een waardevolle toekomst. Zij is opgebouwd uit een gezamenlijke ambitie die voortkomt uit haar sterke uitgangspositie: Agro&Food is een internationaal leidende, duurzame sector waar de samenleving trots op is. Wij groeien door innovatie, kennis en handelsgeest. De sector is van vitaal belang voor de Nederlandse economie, werkgelegenheid en gezondheid en levert een bijdrage aan voedselzekerheid in de wereld.

Met een exportvolume van meer dan € 49 miljard neemt Nederland circa 7,5% van de totale wereldexport van Agro&Food producten voor zijn rekening. Hiermee is de sector, na de V.S., de nummer twee exporteur en daarmee een wereldspeler van formaat. Van deze export blijft circa 80% binnen de Europese Unie, met name in Duitsland en andere direct omringende landen (1^e ring). De rest van de export komt terecht in Oost-Europa en landen buiten Europa, waarbij Azië met circa 6% de belangrijkste markt is. Wat betreft import zijn Zuid-Amerika en Afrika de belangrijkste werelddelen buiten Europa. Hoewel er verwacht wordt dat de groei van voedselmarkten in de 1^e ring de komende jaren zal stagneren, vertonen de 2^e (opkomende markten) en 3^e ring (ontwikkelingslanden) juist grote groei in de voedselmarkt en in de import door de bevolkings- en welvaartsgroei die er plaatsvindt. Aangezien het merendeel van de in Nederland geproduceerde of geïmporteerde Agro&Food producten wordt geëxporteerd naar 1^e ringslanden, is het zekerstellen van onze exportpositie in deze landen van zeer groot belang voor de sector. Daarnaast biedt export, vooral naar de groeiende 2^e en 3^e ring, de kans om de groei te realiseren die de sector ambieert. Hier is goede ondersteuning voor nodig, ook op het vlak van internationale betrekkingen. De Nederlandse Agro&Food sector heeft belang bij een zo open mogelijke handel en, in alle opzichten, een level playing field. Daarnaast is het zaak in te gaan op kansen die het huidige exportvolume van de sector kunnen vergroten.

Door bezuinigingen wordt het huidige budget voor het exportinstrumentarium nagenoeg gehalveerd. Hierdoor is het nodig om, in overleg met de overheid, te bepalen hoe de beschikbare middelen gericht kunnen worden ingezet en op welke landen en regio's de inspanning zich dient te focussen. De landen van de Europese Unie zijn op dit moment de grootste afzetmarkt en dat zal de komende jaren zo blijven. Hier heeft de sector behoefte aan ondersteuning die behoud van de afzet garandeert en MKB ondersteunt bij het versterken van de exportpositie en bij het doen van lokale investeringen. Voor opkomende economieën en ontwikkelingslanden is het signaleren en benutten van (commerciële) kansen van belang. Op basis van deze kansen dient het bedrijfsleveninstrumentarium beter worden ingezet.

Veel landen, bijvoorbeeld in Azië en Afrika, zijn netto voedselimporterend. Deze landen kunnen met hun eigen productie niet voorzien in de lokale voedselvraag. Met het oog op de toenemende vraag naar voedsel is de verwachting dat deze mismatch tussen consumptie en productie de komende jaren sterk zal toenemen. Als wereldleider in het opzetten van duurzame en efficiënte productiesystemen kan de Nederlandse Agro&Food sector een belangrijke partner zijn in het oplossen van vraagstukken van voedselproductie en -voorziening. Nederlandse bedrijven kunnen in een consortium maatwerk systeemoplossingen aanbieden, waarmee lokaal een antwoord wordt gegeven op het duurzaam adresseren van de toenemende vraag naar voedsel. Vanuit verschillende landen is een verzoek gedaan of al een samenwerking met Nederlandse spelers op gang gekomen, om te komen tot oplossingen voor voedselvraagstukken.

Inzet van de Topsector Agro&Food

Binnen dit kader wil de topsector Agro&Food via 4 sporen werken aan de internationale uitvoeringslijn:

1. internationaal leiderschap door export van producten;
2. faciliteren van het ontwikkelen en aanbieden van geïntegreerde systeemoplossingen in opkomende- en ontwikkelingslanden;
3. duurzaamheid van importstromen;
4. strategische acquisitie van buitenlandse investeringen

Kennis- en onderzoek voor ondersteuning van de internationale uitvoeringslijn heeft een belangrijke plek gekregen in het innovatiecontract.

1. Internationaal leiderschap door export van producten

De strategie voor dit spoor is: i) informatieverschaffing over de huidige en toekomstige belangrijkste exportmarkten in 1^e, 2^e en 3^e ringslanden, ii) het faciliteren van onderlinge dialoog tussen bedrijfsleven en wetenschap om de bevindingen te toetsen en iii) het doen van aanbevelingen aan de overheid voor verbetering en behoud van de exportpositie van het Nederlands Agro&Food bedrijfsleven.

De acties binnen dit onderwerp concentreren zich op het consolideren en vergroten van de internationale export naar 1^e-, 2^e- en 3^e-ringslanden. Het spoor kent twee fases. De trekker voor de eerste fase is de brancheorganisatie FNLI. Om de belangrijkste kansen en bedreigingen voor de Nederlandse Agro&Food export te kunnen inschatten worden 2 instrumenten opgezet. Aan de hand van een quick scan opgezet door WUR/LEI wordt de export, onderverdeeld in productgroepen, gemonitord. Deze scan wordt gebruikt om inzicht te krijgen in ontwikkelingen in export: naar welke landen neemt export toe of af, hoe verhouden deze ontwikkelingen zich tussen verschillende landen. Op basis van deze vrij beschikbare informatie kunnen bedrijven beter inschatten welke landen voor hun subsector interessant zijn en kunnen beleidsontwikkelingen, strategische reisagenda en instrumentarium goed worden afgestemd. Ook worden via een eenmalig kwalitatief onderzoek de praktische wensen van de voedselindustrie en -groothandels geïdentificeerd. De belangrijkste doelgroep van dit enquêteonderzoek is het MKB. In de enquête wordt onder meer naar de ervaringen met (overheids)instrumenten gevraagd.

De resultaten van de scan en de onderzoeken worden gedeeld en bediscussieerd met het bedrijfsleven in round tables die door FNLI en Rabobank worden georganiseerd. De eerste round table is voorzien voor juni 2012. Op basis van de verzamelde informatie en de round tables wordt een notitie geschreven met specifieke aanbevelingen aan de overheid. Twee punten die reeds naar voren zijn gekomen zijn i) de behoefte aan het periodiek herhalen (eens per drie jaar) van het onderzoek naar de belangrijkste kansen en bedreigingen voor de Nederlandse Agro&Food export, om continuïteit in de informatievoorziening te brengen en trends zichtbaar te maken en ii) de behoefte aan onderzoek naar succesvolle marktconcepten in de belangrijkste exportlanden, naar voorbeeld van het onderzoek dat in Zuid-Duitsland is gehouden.

2. Faciliteren van het ontwikkelen en aanbieden van geïntegreerde systeemoplossingen in opkomende en ontwikkelingslanden

De strategie voor dit spoor is: het faciliteren van het initiëren en aanbieden van geïntegreerde systeemoplossingen, middels een bedrijfsleven gestuurd platform, ter verbetering van de samenwerking tussen bedrijven onderling en andere organisaties gericht op het versterken van internationale (Agro&Food) activiteiten. Het topteam van de sector Agro&Food heeft zich gericht op het creëren van een platform dat het ontwikkelen van systeemoplossingen door het Agro&Food bedrijfsleven (waaronder MKB) stimuleert en faciliteert, in samenwerking met kennisinstellingen en overheid en waarin bedrijfsleven en bestaande organisaties elkaar makkelijker kunnen vinden. Belangrijk doel van het platform is het door middel van "best practices" vaker en succesvoller in samenwerkingsverbanden internationaal optrekken. De aandacht voor systeemoplossingen is vooral gericht op opkomende-, ontwikkelings- en innovatieve landen. In een aantal landen wordt de werking van het aanbieden van systeemoplossingen in consortiumverband getoetst aan de hand

van pilotprojecten. Deze landen zijn: Rusland, India, Vietnam en Ethiopië. Dit betekent niet dat andere landen als minder belangrijk worden gezien, maar uit de genoemde landen kwamen in een vroeg stadium concrete projecten voor het creëren van systeemoplossingen naar voren. De topsector Agro&Food is groot voorstander van het ook actief worden/zijn van consortia in andere landen voor het vraaggestuurd aanbieden van systeemoplossingen.

Na consultatie van diverse partijen zijn de volgende constatering gedaan:

- Er is geen orgaan dat voor het Agro&Food bedrijfsleven als geheel faciliterend optreedt richting het buitenland. Er zijn veel organisaties die het Nederlands (Agro&Food) bedrijfsleven ondersteunen bij hun internationale activiteiten. Zij beslaan echter niet het gehele internationale/Nederlandse speelveld; er is sprake van focus op deelgebieden als specifieke landen, thema's of subsectoren.
- Met name richting OS-landen zijn verschillende organisaties actief. Daarbij hebben ze vaak een landen of thematische/innovatieve focus zoals NABC (Afrika), BOP ("Base of the Pyramid"), IDH (sustainable commodity chains), MVO (duurzaamheid), AgriProfocus (lokale voedselsystemen) e.a. De ervaring die in deze organisaties en bij de lokale posten wordt opgedaan (vooral Afrika) kan door een grotere groep Nederlandse ondernemers benut worden. Het lijkt echter niet breed beschikbaar te zijn en wordt nu onvoldoende gedeeld.
- Coördinatie van projecten in het buitenland loopt nu vaak via landbouwwattachés en ambassades. De werkwijzen van landbouwwattachés en ambassades is erg verschillend en de focus op het project moet worden gedeeld met andere verantwoordelijkheden.
- Bedrijfsleven en brancheorganisaties zijn enthousiast over het Metropolitan Food Security (MFS) voorstel. Dit initiatief is operationeel in een aantal landen en vertegenwoordigt meerdere branches.
- Private consultants bieden veel toegevoegde waarde, omdat zij individuele projectondersteuning bieden of een specialisme hebben dat niet in andere organisaties aanwezig is. Hun commerciële belang maakt hen echter minder geschikt om voor een breed scala aan partijen faciliterend op te treden richting het buitenland.

Uit bovenstaande constatering, kan een aantal conclusies worden getrokken, die leiden tot randvoorwaarden voor de infrastructuur:

- Het is in de huidige situatie niet eenvoudig om crosssectorale consortia te vormen en geïntegreerde systeemoplossingen aan te bieden. Er is een 'trekker' in Nederland nodig om dit te faciliteren.
- In het buitenland is een 'trekker' nodig voor het in kaart brengen van de lokale behoeften en kansen, begeleiding ter plaatse en optimale ontsluiting van beschikbare marktinformatie en netwerken
- Een betere uitwisseling van kennis, ervaring en lokale hubs vergemakkelijkt het opzetten van geïntegreerde systeemoplossingen.
- Er is een platform nodig voor het vormen van consortia en bundelen van krachten van bestaande partijen (kennis, ervaring, netwerken) en zo de initiatie en coördinatie van projecten in Nederland en het buitenland te verbeteren. Hierdoor wordt het mogelijk de beoogde systeemoplossingen te creëren.

De randvoorwaarden voor een platform zijn als volgt:

- De belangrijkste uitgangspunten zijn ketenbenadering en integratie van onderwerpen (meerdere sectoren).
- De agenda van het platform dient door het bedrijfsleven gestuurd te worden
- Het platform is groot genoeg om haar verantwoordelijkheden uit te voeren, maar klein genoeg om er zeker van te zijn dat het samenwerkt met bestaande organisaties.
- De voorkeur gaat uit naar één platform voor het Nederlands Agro&Food bedrijfsleven, voor zowel opkomende markten, ontwikkelingslanden als innovatieve landen.
- Het platform richt zich op het goed begeleiden van het proces van identificeren van kansen in 2e- en 3e-ringslanden, het zoeken van geïnteresseerde partijen (in de gouden driehoek), het sluiten van een consortium (match making) het informeren over mogelijke financieringsbronnen en het vertalen van de ervaringen uit projecten naar best practices die voor de gehele sector toepasbaar zijn.

- Het platform signaleert wanneer de inzet van bepaalde specifieke instrumenten nodig is om het proces te versnellen (een handelsmissie etc.)
- Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van de expertise en taken van bestaande organisaties.

Binnen de groep van geconsulteerde partijen is overeenstemming bereikt over de toegevoegde waarde van een platform met bovengenoemde randvoorwaarden. Er is draagvlak voor een lean, onafhankelijk opererend platform met een brede thematische focus, als aanspreekpunt voor internationale activiteiten van Agro&Food bedrijven, overheid en wetenschap. Daarbij wordt gedacht aan de volgende uitgangspunten:

- Het platform zal worden opgezet in de vorm van een onafhankelijke stichting.
- Binnen het platform zullen zowel bedrijfsleven, kennisinstellingen, overheid als maatschappelijke organisaties gaan samenwerken.
- Het platform wordt opgezet als PPS, waarbij zowel de private als de publieke sector financieel zal moeten bijdragen. In de opstartfase zal de publieke bijdrage hoger zijn; in de loop der jaren zal deze procentueel worden afgebouwd. Uitgangspunt is een 50/50 financiering.

Tijdens de top- en regieteam bijeenkomst van 17 april zal een voorstel tot besluitvorming worden voorgelegd.

Samenwerking met topsectoren Tuinbouw&Uitgangsmaterialen en Water

Een aantal inhoudelijke thema's in 3^e-ringslanden leent zich bij uitstek voor samenwerking met de topsectoren Water en Tuinbouw&Uitgangsmaterialen. De vraaggestuurde werkwijze van het platform kan op thema's als 'more crop per drop' en 'boeren in de delta' getoetst worden. De door de boegbeelden van de topsectoren Water, Tuinbouw&Uitgangsmaterialen en Agro&Food voorgestelde PPS-aanpak beoogt een vliegwielfunctie en moet uitmonden in concrete projecten vanuit de vraag van ontwikkelingslanden. In de tabel staan de voordelen van deze PPS-aanpak. Er zijn 2 landen voorzien om deze gezamenlijke aanpak te toetsen: Vietnam en Ethiopië.

Voordelen PPS aanpak projecten in ontwikkelingslanden	
Bevolking ontwikkelingslanden	• Beschikbaar water en duurzaam geproduceerd, gezond, betaalbaar en veilig voedsel vergroot de voedselzekerheid in ontwikkelingslanden. • Dit vergroot de wereldwijde politieke stabiliteit • De kennisontwikkeling en zelfredzaamheid van lokale boeren en tuinders komen op een hoger niveau • Ketenontwikkeling en ondernemerschap versterken zich
3 Topsectoren (Tuinbouw en Uitgangsmaterialen, Agro & Food, Water)	• NL-Bedrijven kunnen ervaring in ontwikkelingslanden opdoen en voet aan de grond krijgen in nieuwe markten • Bedrijven scheppen werkgelegenheid in de ontwikkelingslanden en vergroten hun omzet • Bedrijven zijn in een vroeg stadium betrokken bij de ontwikkelende markten en –ketens en hebben daardoor een <i>first mover</i> voordeel • Kennisinstellingen en bedrijven kunnen hun kennis en expertise delen en tegelijkertijd kennis over de lokale omstandigheden opdoen
Nederlandse overheid	• Invulling van het beleid voor ontwikkelingssamenwerking in kansrijke projecten • Betrokkenheid van de private sector in OS-projecten • Een efficiënte uitgave van de OS-gelden

3. Duurzaamheid van importstromen

De topsector Agro&Food heeft aangegeven naar maximale duurzaamheid van de grote importstromen te streven. De strategie voor dit spoor is: de topsector Agro&Food onderschrijft de activiteiten van op dit onderwerp opererende partijen als IDH en van bestaande round tables op dit gebied (o.a. soja en palmolie). Bestaande partijen en initiatieven zijn al lange tijd succesvol op

het gebied van verduurzaming van importstromen. De meerwaarde van inzet van de topsector Agro&Food bovenop de al lopende activiteiten is hiermee gering.

4. Strategische acquisitie van buitenlandse investeringen

De strategie voor dit spoor is: de topsector Agro&Food dringt aan op de continuering van de activiteiten en financiële inzet t.b.v. het Cluster Strategische Acquisitie van het Netherlands Foreign Investment Agency (onderdeel van EL&I). NFIA is reeds met een driejarige pilot gestart in 2011, om buitenlandse investeringen op Nederlands grondgebied proactief te benaderen, binnenhalen en in voorkomende gevallen te behouden. NFIA werkt hierbij nauw samen met bedrijven, overheidsinstanties, innovatieprogramma FND, regionale ontwikkelingsmaatschappijen en clusters en kennisinstellingen. In jaar 1 is veel aandacht besteed aan het ontwikkelen van de systematiek van Strategische Acquisitie en het toepassen van deze nieuwe strategische acquisitie systematiek op pilotland de VS. In jaar 2 zal naast de VS, de aanpak van Strategische Acquisitie worden verbreed naar Japan en Brazilië. Agro&Food Internationaal onderschrijft het belang van de werkzaamheden van NFIA.

Gevraagde overheidsinzet

Voor de 4 sporen van het internationale plan van aanpak van de topsector Agro&Food wordt naast algemene ondersteuning de volgende specifieke inzet gevraagd van de overheid:

- Het ter beschikking stellen van budget voor het platform ter ondersteuning van het vormen van consortia en het creëren en aanbieden van geïntegreerde systeemoplossingen. Het platform wordt opgezet als PPS, waarbij zowel de private als de publieke sector financieel zal moeten bijdragen. In de opstartfase zal de publieke bijdrage relatief hoger zijn; in de loop der jaren zal deze procentueel worden afgebouwd. Uitgangspunt is een 50/50 financiering.
- Blijvende aandacht voor opkomende economieën in het bedrijfsleveninstrumentarium, waaronder reservering van €10 miljoen van het beschikbare budget van Partners4InternationalBusiness, waarbij met name aandacht wordt besteed aan bedrijven die in consortiumverband geïntegreerde systeemoplossingen opzetten.
- In stand houden van G2G instrument.
- Blijvende aandacht voor PPS-verbanden en MKB bij invulling van het bedrijfsleveninstrumentarium vanuit OS; EL&I stelt 75 mln aan OS gelden beschikbaar voor de topsectoren Water, Tuinbouw&Uitgangsmaterialen en Agro&Food om PPS-projecten voor systeemoplossingen mogelijk te maken.
- Het bestaande postennetwerk van landbouwraden, -attachés en economische adviseurs behouden en investeren in de expertise in de focuslanden, zoals die door het bedrijfsleven en overheid worden vastgesteld; daarnaast waarborgen inzet landbouwattachés t.b.v. het signaleren van kansen en match making tussen partijen (bedrijfsleven, wetenschap en overheid)
- Overheid investeert in een consistent internationaal 'Holland Brand', gericht gepositioneerd in de focuslanden;
- Nederland treedt eensgezind en gecoördineerd op in het buitenland, ook wanneer Nederland in verschillende bestuurslagen wordt vertegenwoordigd.
- Wereldwijd/EU level playing field: we vragen de overheid om markttoegang en een eerlijk internationaal speelveld (o.a. in relatie tot veterinaire en fytosanitaire handelsregels) te creëren, zowel tussen Nederland en overige lidstaten, als tussen de EU en derde landen.
- Tevens vragen wij om internationaal actieve ondernemers te faciliteren en voldoende grondstofaanvoer te borgen in landen van herkomst; helpen slechten van barrières voor grondstofimport als gevolg van (EU-) wet- en regelgeving, bijvoorbeeld rond GMO-restricties.
- Initiatief nemen bij multilaterale (WTO) onderhandelingen voor het wegnemen van barrières in de handel met landen/regio's buiten de EU.
- Onderhouden van goede bilaterale contacten en sluiten van bilaterale overeenkomsten parallel aan de multilaterale inzet;
- Uitrollen van een enkel loket voor alle douanecommunicatie;

- Continuering van het lopende beleid en hiermee aanhouden budget en inzet menskracht t.b.v. de Agro&Food pilot van de NFIA.
- De topsector Agro&Food vraagt aan het ministerie van OS om het budget in stand te houden voor het Initiatief Duurzame Handel en hiermee continuering van de inzet van middelen t.b.v. Initiatief Duurzame Handel te bewerkstelligen.

Strategische reisagenda

Naast specifieke aanbevelingen vanuit de topsector Agro&Food, is het belangrijk om de mogelijkheid tot het leveren van input en het mede bepalen vanuit bedrijfsleven van de strategische reisagenda te waarborgen. Hiertoe wil de topsector Agro&Food voorstellen om via het platform jaarlijks input te leveren. Voor de huidige strategische reisagenda zijn een aantal mogelijkheden aangedragen:

- Agro&Food stelt voor de onderwerpen van de pilots in te passen in de geplande reizen naar Rusland en India.
- Vanwege gedeelde belangstelling vanuit de topsectoren Water, Tuinbouw&Uitgangsmaterialen en Agro&Food voor Vietnam is een reis aan te raden. Hetzelfde geldt voor Ethiopië, waar een reis eventueel gecombineerd kan worden met het geplande West-Afrika bezoek.
- Voor de exportlanden Verenigd Koninkrijk, Duitsland, België en Frankrijk wordt geadviseerd deze op te nemen in de reisagenda vanwege het grote exportbelang.
- Vanwege de geplande oplevering van de quick scan naar focuslanden eind mei is het wenselijk de landen die hieruit volgen mee te nemen in de planning van de strategische reisagenda voor volgend jaar.

Kennis en onderzoek: Innovatie opgave

Het is van groot belang om als topsector Agro&Food op het gebied van kennis en innovatie als één geheel op te trekken in internationaal verband. De internationale dimensie is essentieel als portal naar de internationale kennis en innovatie arena, als aanvullende financieringsbron voor kennis en innovatie en om in de Europese zwaartepuntsvorming op het vlak van Agro&Food de Nederlandse kennis en innovatie infrastructuur als zwaartepunt te positioneren. In het Innovatiecontract heeft de internationale R&D samenwerking dan ook een prominente plaats.

Dit hoofdstuk omvat onder de kop 'Internationaal/EU instrumentarium' de tekst over de internationale R&D strategie die in het Innovatiecontract is opgenomen. Daarnaast is de beschrijving opgenomen van het innovatiethema 'Internationaal' uit het Innovatiecontract dat is gericht op de ondersteuning van de kans 'Internationaal leiderschap door export van producten en systeemoplossingen'.

Internationaal / EU instrumentarium

Visie en ambitie

Nederland versterkt haar huidige sterke positie als internationale kennis- en toepassingshub op het gebied van voeding en gezondheid, product- en procestechnologie, voedselveiligheid en voedselkwaliteit en duurzame maaktechnologie nog verder. Door optimaal aan te sluiten en gebruik te maken van Internationale onderzoeks- en innovatieprogramma's op gebied Agro&Food kunnen nationale initiatieven worden versterkt en wordt kritische massa vergroot. Bovendien kan Nederland door internationale samenwerking ook agenda's en beleid elders beïnvloeden. Door beschikbare kennis in de ons omringende landen nog beter te ontsluiten en te benutten en onze eigen kennis te delen ontstaat synergie tussen Nederlandse investeringen in kennisontwikkeling met buitenlandse partners. Daarnaast kunnen door vermindering van duplicatie en fragmentatie Nederlandse investeringen efficiënter ingezet worden en kan meer toegevoegde waarde voor Nederlandse bedrijven en een sterkere positie voor Nederlandse kennisinstellingen gecreëerd worden. Uiteindelijk is Nederland klein en het buitenland groot: netto wint Nederland dankzij de betere internationale samenwerking.

Nederland is zeer actief in de opzet en uitvoering van tal van Europese initiatieven, die uiteindelijk de basis vormen voor mogelijke financiering van voor Nederland belangrijke programma's. Een voortrekkersrol is en wordt gespeeld bij de European Technology Platform Food for Life¹, het Joint Programming Initiative (JPI)² A Healthy Diet for a Healthy Life en de Knowledge and Innovation Community (KIC) FoodBEST³. Via het ETP Food for Life is de afgelopen jaren onder meer sturing gegeven aan het zevende Kaderprogramma van de EU. Nederland heeft hier zeer succesvol gebruik van gemaakt. In de periode 2007 t/m 2010 hebben Nederlandse kennisinstellingen en bedrijven in totaal € 89,2 mln financiële steun uit KP7 ontvangen voor deelname aan projecten op het gebied van Agro&Food. Van dit bedrag is 12% toegekend aan het Nederlandse bedrijfsleven. Nederlandse deelnemers ontvangen 9,6% van het totaal beschikbare budget, ongeveer anderhalf keer de gemiddelde retour. In vergelijking met de andere landen in de top-10 heeft Nederland het hoogste slagingspercentage. De ambitie is dit succes in het nieuwe programma Horizon 2020 te overtreffen en in het bijzonder de betrokkenheid van het (MKB) bedrijfsleven verder te vergroten. De topsector Agro&Food zal daarvoor als één geheel optreden in internationaal verband. Naast samenwerking in KP-verband maakt de Agro&Food sector actief gebruik van internationale programma's zoals Eureka en Eurostars die internationale technologieontwikkeling en -valorisatie ondersteunen. De activiteiten binnen deze programma's (netwerking, kennisoverdracht, financiële ondersteuning) zijn van belang om nieuwe technologieën te ontwikkelen en internationaal naar de markt te brengen. In de periode 2006-2010 zijn via deze programma's 15 projecten gestart waarin Nederlandse (MKB) bedrijven met partijen in het buitenland (EU, Brazilië, Canada, VS, China, Indonesië) nieuwe producten, processen en/of diensten ontwikkelen. In totaal is met deze projecten een investering gemoeid van € 27 mln waarvan € 18 mln door partijen in Nederland.

¹ ETP Food for Life: <http://etp.ciaa.be>

² JPI: http://ec.europa.eu/research/era/areas/programming/joint_programming_en.htm

³ EIT and KIC: <http://eit.europa.eu/>

Innovatie opgave

Teneinde de beoogde onderscheidende producten met hoge toegevoegde waarde te kunnen produceren is excellente kennis en infrastructuur nodig op diverse terreinen. Het vereiste onderzoek overstijgt de mogelijkheden van individuele partijen en landen. Internationale samenwerking is vereist; het huidige niveau van internationale samenwerking is goed maar het aantal partijen wat hier aan deelneemt moet groeien.

Door internationale samenwerking ontstaat indirect ook meer kennis van de markten, spelers en andere kenmerken in de landen waarmee samengewerkt wordt. Dit kan de kansen op effectievere marktvergroting en/of productintroductie vergroten.

Ambities en activiteiten van de topsector richten zich allereerst op:

- de inrichting van de toekomstige internationale onderzoeksomgeving en de prioriteitstelling binnen deze onderzoeksomgeving.
- optimale benutting van bestaande nationale en internationale initiatieven die internationale technologische samenwerking faciliteren

Hoofdpijn activiteiten (ingedeeld naar strategisch, toegepast en valorisatie)

Strategisch

De internationale dimensie is voor de topsector Agro&Food van groot belang, zowel voor bedrijven als voor kennisinstellingen. De topsector Agro&Food zal er voor zorgen dat de Agro ook in de Europese dimensie meer met Food zal optrekken. De topsector zet zich in voor meer internationale regie en zal sterk betrokken zijn bij het opzetten en managen van internationale programmeringsstructuren die onderzoeksvragen inventariseren, mogelijke overlappingen identificeren, partijen samenbrengen en financiering coördineren door actief ondersteunen van de initiatieven zoals European Innovation Partnership (EIP)⁴ Agriculture, Knowledge & Innovation Community (KIC) en de Joint Programming Initiatives (JPIs) "A healthy diet for a healthy life" (HDHL) en "Agriculture, Food Security and Climate Change" (FACCE).

Daarnaast zullen kennisinstellingen zich richten op het aantrekken van internationaal toptalent, bijvoorbeeld door het ondersteunen van ERC-beurzen in het Agro&Food domein.

De Topsector zal sterk betrokken zijn bij het opzetten van een "Knowledge and Innovation Community" (KIC) voor de food sector: een consortium "FoodBEST" (Business, Education, Science en Technology) is reeds gevormd. FoodBEST verenigt het bedrijfsleven en onderzoeksinstellingen uit Denemarken, Zweden, Nederland, België Frankrijk, Italië en het Verenigd Koninkrijk. Food is een van de drie gebieden waarvoor de European Institute for Innovation and Technology (EIT) in 2014 een oproep zal doen voor indiening van een KIC; een positie die mede te danken is aan een sterke profilering van Food door o.a. Nederland bij de Europese Commissie in Brussel

Toegepast

Bedrijven en kennisinstellingen binnen de topsector zetten sterk in op de ontwikkeling van internationale onderzoeks- en innovatieprojecten in de societal challenges van Horizon 2020 om toegang tot excellente kennis te krijgen en samen met buitenlandse onderzoekers en bedrijven nieuwe kennis te ontwikkelen. Bedrijven en kennisinstellingen zullen actief gebruik maken van het Marie Curie beurzen om de internationale carrière ontwikkeling van wetenschappers te ondersteunen op het snijvlak van academia en bedrijfsleven. Bedrijven en kennisinstellingen zullen ook internationaal samenwerken in bi- en multilaterale consortia buiten Horizon 2020 zoals Eureka, Eurostars, ERA-net (bijv. Sus-food en EMIDA) of IPC. Via deze samenwerking wordt kennis ontwikkeld en toegepast tot nieuwe processen en producten.

Valorisatie

Voor alle bedrijven, met specifieke aandacht voor het MKB, zullen valorisatie activiteiten plaatsvinden in het kader van Eureka, EuroAgrifoodchain en het Enterprise Europe Network (EEN), Nederland is trekker in EuroAgrifoodchain en heeft verder een belangrijke rol binnen de Agro&Food groep van het EEN netwerk. Nederland zal match makings, innovatiemissies en beursbezoeken organiseren en/of ondersteunen.

Resultaten en producten

⁴ EIP: <http://ec.europa.eu/research/innovation-union>

- De projectenportfolio van Nederlandse kennisinstellingen zal voor ten minste 25% bestaan uit projecten met een internationale samenwerkingscomponent.
- De jaarlijkse bijdrage uit Horizon 2020 voor samenwerkingsprojecten in de societal challenges, die ten bate komen van Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen in domein van Topsector Agro&Food, zal groeien van € 30 mln naar € 40 mln per jaar.
- Jaarlijks zal € 10 mln aan Europese publieke investeringen ten bate komen aan valorisatie initiatieven van Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen in het Agro&Food complex (Eureka, Eurostars, KIC, Interreg, SBIR, etc.).
- Deelname van Nederlandse overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen aan internationale programmeringsstructuren zoals EIP, JPIs en ERA-netten
- Internationale database van kennisvragen en lopend/afgerond onderzoek op Agro&Food.
- Actuele analyses van de TWAs van kansen voor internationale samenwerking in onderzoek en innovatie.
- Verhoging van het aantal strategische acquisities van buitenlandse bedrijven die de concurrentiekracht en het innovatieve vermogen van de topsector Agro&Food versterken.

Economische impact korte en langere termijn

Door in te zetten op een kennishub, waar internationale kennis en innovatie samenkomen, verbetert de internationale concurrentie kracht van de Nederlandse Agro&Food sector. De inzet zal zijn om optimaal gebruik te maken van internationale kennis en innovatiekansen, en internationale regelingen en daarmee optimale snelheid te bieden aan bedrijven. Dit is goed voor Nederlandse bedrijven maar zorgt ook voor internationale uitstraling, Nederland als sterk merk in kennis voor food en nutrition en agribusiness. Dit ondersteunt de strategische acquisitie activiteiten die de NFIA uitvoert binnen de topsector Agro&Food om investeringen aan te trekken van bedrijven om hun R&D in Nederland of samen met Nederland te doen.

Maatschappelijke relevantie

Duurzame voedselproductie en gezonde voeding staan tot zeker 2020 bovenaan de agenda. De waardeketen in Agro&Food is zeer internationaal. Innovatie met als doel om de waardeketen duurzaam te maken werkt daarom het best in een internationale context. Gezonde voeding / dieet en preventie van chronische ziekten is een mondiaal probleem waar internationaal veel kennis voor beschikbaar is. Alleen door international samen te werken kunnen doelstellingen op dit gebied behaald worden. Internationaal samenwerken gebeurt nu al jaren. Het staat nu nog hoog op de Europese agenda. BRIC landen hebben nog interesse om met ons samen te werken.

Wetenschappelijke waarde

Nederland versterkt zijn positie als leidend land in wetenschap voor Agro&Food. De internationale dimensie is een aanvullende financieringsbron voor kennis en innovatie en om in de Europese zwaartepuntvorming op het vlak van Agro en Food de Nederlandse infrastructuur als zwaartepunt te positioneren. Investeringen in internationale samenwerking zal een aantrekkende rol hebben op topwetenschappers in het veld. Verder zal excellente kennis uit het buitenland ook beschikbaar komen voor de wetenschap in Nederland.

Taken en bijdrage bedrijfsleven

Bedrijven zullen een actieve rol nemen in het tot stand komen van een internationale kennisagenda door deelname aan de ETPs Food for Life en FABRE. Om deze agenda's te implementeren zullen zij deelnemen aan internationale projecten. De ambitie is jaarlijks € 15 mln investeren in internationale technologische samenwerking, hetzij in samenwerkingsprojecten in Horizon 2020, Eureka, Eurostars en/of internationale IPC danwel de vorm van multilaterale PPS-en zoals ERA-netten, KICs en JPIs. Landbouworganisaties, -coöperaties en productschappen schrijven gezamenlijk met hun internationale counter parts projectvoorstellen en besteden gezamenlijk, internationaal aan. Cofinanciering deels vanuit productschappen en landbouworganisaties, deels industrie, en koppeling aan Horizon 2020 en het Innovation Partnership for Agriculture (2e pijler GLB). Nederlandse multinationals zullen MKBs stimuleren en ondersteunen om internationaal kennis te verwerven en te valoriseren door deelname in projecten of introductie in het buitenland. Actieve betrokkenheid van de primaire land- en tuinbouw en verwerkende industrie in internationale onderzoeksprojecten wordt geborgd, om zo de kans te vergroten dat onderzoeksresultaten uiteindelijk ook in de praktijk benut worden.

Taken en bijdrage Kennispartijen

TNO, DLO, NWO en de universitaire kennisinstellingen zullen in aansluiting op de programmalijnen van dit innovatiecontract hun programmering afstemmen op internationale strategische onderzoeksagenda's van het ETP Food for Life, Fabre en de JPIs FACCE en HDHL en het EIP Agriculture. Zij zullen hier vanuit hun programmering een actieve bijdrage aan leveren. Tevens zullen zij hun kennis en netwerk inzetten om MKB bedrijven gericht te ondersteunen bij het verwerven van internationale kennis.

Zij zullen een significant deel van hun eigen budget reserveren voor toekomstige internationale initiatieven zoals, cooperation projecten binnen de societal challenges, ERA-netten, KIC en overige internationale PPS-en. In de toekomst zal dit deel groeien door een toenemende internationalisering van onderzoek.

Taken en bijdrage overheden

De overheid zal de vorming van internationale programmeringstructuren zoals HORIZON 2020, EIP, KIC, JPI's en ERA-netten stimuleren en een actieve bijdrage leveren aan deze initiatieven. Daarbij zal actief worden gewerkt om de toegankelijkheid voor bedrijven in het bijzonder het MKB te vergroten. De overheid zal een bijdrage leveren in de vorm van het faciliteren van deze processen via bestaande netwerken als Programmacommitee's, NCP netwerken, Eureka, EEN en TWA activiteiten. Via programma's als Eureka, Eurostars en ERA Net's wordt internationale technologische samenwerking vanuit Nederland gefaciliteerd. Gezien de kansen die de Europese dimensie biedt, wordt gevraagd om voldoende ruimte te houden om te voldoen aan matchingsverplichting zodat Nederland geen Europees geld laat liggen. Europa vraagt dat de lidstaten co-investeren in internationale samenwerking (zoals ERA-netten, Eureka, JPIs en KIC); voor Agro&Food in NL vergt dat een subsidiebudget van 15 M€ per jaar. Tevens zal de overheid via het Technisch Wetenschappelijke Attaché (TWA) netwerk en de Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA) voor goede connecties zorgen met buitenlandse partijen die voor ons innovatieklimaat van groot belang zijn. Het TWA-Netwerk werkt proactief aan het verbeteren van het innovatievermogen in Nederland. Het netwerk koppelt kennis over technisch-wetenschappelijke ontwikkelingen en daaraan gerelateerde trends op het terrein van innovatief ondernemerschap in Nederland en het buitenland.⁵ Dit jaar zijn al analyses gedaan door de TWA's bij de EU, in Duitsland, Frankrijk, Zweden, Verenigde Staten, Zuid-Korea, Singapore, China, India en Japan. De Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA) is opgezet om buitenlandse bedrijven te stimuleren en ondersteun in de opzet van een Nederlandse vestiging. Zij bouwt daarbij voort op het vestigingsklimaat en de kennisinfrastructuur in Nederland.⁶

Innovatiethema 'Internationaal'

Opkomende markten

De innovatieopgave richting opkomende markten bestaat hoofdzakelijk uit het aan- en toepassen van een hoogwaardige aanbod van Nederlandse producten, diensten en technologie voor het maximaal benutten van productiepotentieel en marktkansen in groeimarkten. Het is belangrijk om kennisintensieve (lokale) relatienetwerken op te bouwen, o.a. gebruik makend van het bestaande postennetwerk van de overheid maar ook via andere Agro&Food netwerken ondersteund met sociale media diensten, waarbij niet alleen de grote spelers maar ook het midden en kleinbedrijf is aangesloten. Marktanalyses en monitoring en evaluatie van de lopende activiteiten leveren inzicht in de potentiële marktvraag, beschikbare resources, stakeholders en kansen om tot verbetering te komen, waarbij gestreefd wordt naar langdurige relaties die leiden tot continue verbeteringen en innovaties. Door de vernieuwing, beheer en onderhoud van deze diensten en tools te bundelen, kunnen zowel buitenlandse als binnenlandse bedrijven bijdragen aan vernieuwing en gebruik maken van het bestaande. Nieuwe governance structuren zullen moeten worden ontwikkeld zodat Nederland in 2020 zijn regiefunctie verder heeft uitgebouwd in deze complexe internationale voedselnetwerken. Onderdeel daarvan is een model voor het faciliteren van exporteren van producten, technologie, training en kennis.

Ontwikkelingslanden

⁵ <http://www.twanetwerk.nl/>

⁶ <http://www.nfia.nl/>

Ontwikkelingslanden kampen, per definitie, met handicaps voor een voortvarende omslag of versnelling naar duurzame landbouwontwikkeling en het verbeteren van de voedselzekerheid. De bio-based economy biedt voor veel OS-landen het belangrijkste groeipotentieel, maar de investeringsmiddelen zijn schaars als gevolg van hoge risico's, die weer zijn terug te voeren op een instabiel investeringsklimaat op macro- en microniveau. De systematische volatiliteit op agrarische markten zorgt voor verdere complicaties. Bovenop de algemene opgave om vanuit de Nederlandse sterktes bij te dragen aan het duurzaam verhogen van productie en toegevoegde waarde, is er voor de OS-landen dan ook een specifieke uitdaging om deze risicokloof te overbruggen. Voor het slechten van de kloof op lange termijn is capaciteitsopbouw en een multi-sectorale aanpak nodig, inclusief het versterken van de randvoorwaarden voor ontwikkeling op diverse schaalniveaus. Die zijn inherent onderdeel van systeemoplossingen voor deze regio's, die gefundeerd worden in een heldere visie op de verschillende dimensies van duurzame economische groei en bestaande ontwikkelingsplannen en -trajecten. De opschaling van een succesvolle aanpak is een kernopdracht, en facilitering daarvoor wordt vooral gevraagd indien dat ook bijdraagt tot een sterkere positie voor de Nederlandse Agro&Food sector in termen van afzet en/of sourcing. Vraagsturing uit de regio staat voorop. In OS-landen vergt dit investeringen in een "gouden driehoek" met lokaal en Nederlands bedrijfsleven, overheid, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. De ambassades behoren een verbindende rol te vervullen bij het verwezenlijken van vraagsturing vanuit OS landen en het matchen met aanbod en oplossend vermogen in Nederland.

Voorbeelden van ingediende PPS-en representatief voor internationaal bij de topsector Agro&Food zijn:

1. Markttoegang en de verknoping van Nederland in internationale voedselstromen

· Market Outlook

Het doel van deze samenwerking met participatie van het Agro&Food bedrijfsleven, het Ministerie van EL&I en WUR is om m.b.v. een meerjarig onderzoeksprogramma het bedrijfsleven en EL&I van de nodige kennis en informatie te voorzien, die van belang is voor strategievorming en tijdige voorbereiding op beleidsveranderingen, detectie en bespreekbaar maken van knelpunten in beleid, regelgeving en handel.

2. Investeren in systeemoplossingen in groeimarkten

· Market-linked Innovation to Dairy Development, Ethiopia

Het MIDD initiatief bevordert economische ontwikkeling in de zuivelsector. Innovatie en capaciteitsopbouw spelen een belangrijke rol. Het doel is om duurzame melkveeketens op te bouwen die bijdragen aan het genereren van inkomsten en voedselzekerheid te ontwikkelen. Acties zijn gericht op een gunstig ondernemersklimaat, verhogen van de technische efficiëntie en van de capaciteit van de keten operators.

3. De enabling environment voor internationaal leiderschap, zowel in Nederlands als internationaal perspectief

· Africa Agribusiness Academy

De AA Academy is een ondernemersplatform dat streeft naar de bevordering van innovatie en groei van kleine en middelgrote Agro&Food bedrijven in Afrika. Het biedt hen ondersteuning door Networking & partnering, Communities of Practice, en Onderwijs & Training Activiteiten. Diverse partners uit agrobedsleven, lokale MKB bedrijven en WUR.

Tijdschema

Export van producten

- *Roundtable (eerste) tbv kennisdeling bedrijven (incl. MKB(+))* september 2012

Export van systeemoplossingen (afhankelijk van voorstel MFS)

- *Uitrollen plan van aanpak platform* pm
- *Starten gezamenlijke OS-aanpak Agro&Food/T&U/Water (pilots)* pm
- *Pilotprojecten gestart* pm
- *Verbeterproces werking platform (best practices terugvoeren)* pm

Internationale Kennisagenda (afhankelijk van spoor Kennis & Innovatie)

- *Samen met ISO proces kennis agenda starten* pm
- *Toelevering van onderwerpen voor internationaal* pm

Monitoren key-issues internationaal

- *Duurzaamheid import* okt. 2012
- *Strategische acquisitie* okt. 2012